

Ἄλλ' ἐμοὶ δοκεῖ τῶν καλῶν κάγαθῶν ἀνδρῶν ἔργα οὐ 1
μόνον τὰ μετὰ σπουδῆς πραττόμενα ἀξιωματιμότευτα
εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν ταῖς παιδιαῖς. οἷς δὲ παραγενόμε-
νος ταῦτα γινώσκω δηλῶσαι βούλομαι.

Ἦν μὲν γὰρ Παναθηναίων τῶν μεγάλων ἵπποδρομία, 2
Καλλίας δὲ ὁ Ἴππονίκου ἐρῶν ἐτύγχανεν Αὐτόλυκου
παιδὸς ὄντος, καὶ νενικηκότα αὐτὸν παγκράτιον ἦκεν
ἄγων ἐπὶ τὴν θέαν. ὥς δὲ ἡ ἵπποδρομία ἔληξεν, ἔχων τὸν τε
Αὐτόλυκον καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἀπήει εἰς τὴν ἐν Πειραι-
εῖ οἰκίαν συνείπετο δὲ αὐτῶ καὶ Νικήρατος. ἰδὼν δὲ ὁμοῦ 3
ὄντας Σωκράτην τε καὶ Κριτόβουλον καὶ Ἑρμογένην
καὶ Ἀντισθένην καὶ Χαρμίδην, τοῖς μὲν ἀμφ' Αὐτόλυ-
κον ἠγεῖσθαί τινα ἔταξεν, αὐτὸς δὲ προσῆλθε τοῖς ἀμφὶ
Σωκράτην, καὶ εἶπεν·

“Εἰς καλὸν γε ὑμῖν συντετύχηκα· ἐστὶάν γὰρ μέλλω 4
Αὐτόλυκον καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ. οἶμαι οὖν πολλὸν ἂν
τὴν κατασκευὴν μοι λαμπροτέραν φανῆναι εἰ ἀνδράσιν
ἐκκεκαθαρμένοις τὰς ψυχὰς ὥσπερ ὑμῖν ὁ ἀνδρῶν κεκο-
σμημένος εἶη μᾶλλον ἢ εἰ στρατηγοῖς καὶ ἱπάρχοις καὶ
σπουδαρχίαις.”

Καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν·

5

Ali meni se čini da su djela plemenitih i dobrih ljudi vri- 1
jedna spomena, i to ne samo ona koja rade s ozbiljnošću,
već i ona koja rade u šali. Po čemu to razabirem, želim
kazati jer sam bio ondje.

Na Velikim Panatenejama¹ održavala se konjska utrka, 2
a Kalija Hiponikov bijaše tada zaljubljen u mladog Autolika
i budući da je ovaj bio pobjednik u pankratiju², povede
ga sa sobom na gledanje. Kada je konjska utrka završila,
pođe s Autolikom i s njegovim ocem u svoju kuću u Pire- 3
ju. S njim je išao i Nikerat. Ugledavši Sokrata, Kritobula,
Hermogena, Antistena i Harmida kako idu zajedno, na-
redi nekome neka vodi Autolika i one s njim, a on sam
pristupi Sokratu i njegovu društvu i reče:

– U pravi čas sam se namjerio na vas jer hoću počastiti 4
Autolika i njegova oca, pa mislim da će mi se čašćenje po-
kazati sjajnijim ako se muška soba³ iskiti ljudima očišće-
nih duša poput vas, a ne stratezima, hiparsima⁴ i ljudima
koji se jagme za vlast.

A Sokrat reče: 5

1 Najveća atenska svetkovina u sklopu koje su se održavala sportska i glazbena natjecanja.

2 Sportska disciplina koja je objedinjavala hrvanje i šakanje.

3 Najveća prostorija u kući, gdje su se sastajali i gostili muškarci.

4 Stratezi su zapovjednici vojske, a hiparsi zapovjednici konjice.

“Αεὶ σὺ ἐπισκώπτεις ἡμᾶς καταφρονῶν, ὅτι σὺ μὲν Πρωταγόρα τε πολὺ ἀργύριον δέδωκας ἐπὶ σοφίᾳ καὶ Γοργία καὶ Προδίκῳ καὶ ἄλλοις πολλοῖς, ἡμᾶς δ’ ὀρθῶς αὐτουργοῦς τινας τῆς φιλοσοφίας ὄντας.”

Καὶ ὁ Καλλιᾶς

6

“Καὶ πρόσθεν μὲν γε”, ἔφη, “ἀπεκρουπτόμην ὑμᾶς ἔχων πολλὰ καὶ σοφὰ λέγειν, νῦν δέ, ἐὰν παρ’ ἐμοὶ ἦτε, ἐπιδείξω ὑμῖν ἐμαυτὸν πάνυ πολλῆς σπουδῆς ἄξιον ὄντα.”

Οἱ οὖν ἀμφὶ τὸν Σωκράτην πρῶτον μὲν, ὥσπερ εἰκὸς ἦν, 7 ἐπαινοῦντες τὴν κλήσιν οὐχ ὑπισχνοῦντο συνδειπνήσειν ὡς δὲ πάνυ ἀχθόμενος φανερός ἦν, εἰ μὴ ἔψοιντο, συνηκολούθησαν. ἔπειτα δὲ αὐτῶ οἱ μὲν γυμνασάμενοι καὶ χρισάμενοι, οἱ δὲ καὶ λουσάμενοι παρήλθον. Αὐτόλυκος 8 μὲν οὖν παρὰ τὸν πατέρα ἐκαθέζετο, οἱ δ’ ἄλλοι, ὥσπερ εἰκὸς, κατεκλίθησαν. εὐθὺς μὲν οὖν ἐννοήσας τις τὰ γιγνόμενα ἠγήσατ’ ἂν φύσει βασιλικόν τι κάλλος εἶναι, ἄλλως τε καὶ ἂν μετ’ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης, καθάπερ 9 Αὐτόλυκος τότε, κεκτῆταιί τις αὐτό. πρῶτον μὲν γάρ, ὥσπερ ὅταν φέγγος τι ἐν νυκτὶ φανῆ, πάντων προσάγεται τὰ ὄμματα, οὕτω καὶ τότε τοῦ Αὐτόλυκου τὸ κάλλος πάντων εἴλκε τὰς ὄψεις πρὸς αὐτόν· ἔπειτα τῶν ὁράντων οὐδεὶς οὐκ ἔπασché τι τὴν ψυχὴν ὑπ’ ἐκείνου. Οἱ μὲν γε 10 σιωπηρότεροι ἐγίνοντο, οἱ δὲ καὶ ἐσχηματίζοντό πως. Πάντες μὲν οὖν οἱ ἐκ θεῶν του κατεχόμενοι ἀξιοθέατοι 10 δοκοῦσιν εἶναι· ἀλλ’ οἱ μὲν ἐξ ἄλλων πρὸς τὸ γοργότεροί τε ὀρᾶσθαι καὶ φοβερώτερον φθέγγεσθαι καὶ σφοδρότεροι εἶναι φέρονται, οἱ δ’ ὑπὸ τοῦ σώφρονος ἔρωτος ἐνθεοὶ τὰ τε ὄμματα φιλοφρονεστέρως ἔχουσι καὶ τὴν φανὴν πραοτέραν ποιοῦνται καὶ τὰ σχήματα εἰς τὸ ἐλευθεριώτερον ἄγουσιν. ἃ δὴ καὶ Καλλιᾶς τότε διὰ τὸν ἔρωτα πράττων ἀξιοθέατος ἦν τοῖς τετελεσμένοις τούτῳ τῷ θεῶ.

Ἐκεῖνοι μὲν οὖν σιωπῇ ἐδείπνου, ὥσπερ τοῦτο ἐπι- 11 τεταγμένον αὐτοῖς ὑπὸ κρείττονός τινος. Φίλιππος δ’ ὁ γελωτοποιὸς κρούσας τὴν θύραν εἶπε τῷ ὑπακούσαντι

– Uvijek se ti rugaš prezirući nas, jer si mnogo novaca dao za mudrost Protagori, Gorgiji, Prodiku i mnogim drugima, a nas promatraš kao nekakve samouke u filozofiji.

I Kalija reče:

6

– Prije sam se doista pred vama skrivao, a imao sam mnogo toga mudroga kazati, ali ću vam sada, ako dođete k meni, pokazati da sam vrijedan veoma mnoge pažnje.

Sokratovo se društvo isprva, kako se pristoji, zahvaljujući se na pozivu nećkalo s njim objedovati, ali kad se vidjelo da bi mu bilo jako žao ako ne bi došli, pođu s njim. Poslije toga dođu mu jedni nakon što su odvežbali i namazali se uljem, a drugi nakon što su se okupali. Autolik sjedne do oca, a ostali, kako je običaj, legnu na ležaljke. Kad bi netko odmah opazio ono što se zbiva, pomislio bi da je ljepota po naravi nešto kraljevsko, osobito ako se kod koga, kao tada kod Autolika, združila sa stidom i razboritošću. Naime, ponajprije, kao što neko svjetlo, kad sine u noći, svačije oči navraća na sebe, tako je i tada Autolikova ljepota svačiji pogled privlačila na njega. Zatim, nije bilo nijednoga od onih koji su gledali, koga on nije dirnuo u dušu. Jedni su postajali šutljiviji, a drugi su se stali nekako i kočiti. Doista, čini se da su vrijedni gledanja svi koji su od nekog boga obuzeti; ali oni koji su obuzeti od drugih bogova imaju grozniji pogled, strašniji glas i silovitije vladanje, a oni koji su nadahnuti od boga razboritom ljubavlju milijeg su pogleda, glas im je prijatniji i držanje slobodnije. A i Kalija, koji se zbog ljubavi nalazio u tom stanju, bio je vrijedan gledanja onima koji su bili upućeni u tajne ovoga boga.

8

9

10

Oni, dakle, šutke objedovahu kao da im je to naredila neka jača sila. A lakrdijaš Filip, pokucavši na vrata, reče vrataru neka najavi tko je i zašto bi rado ondje pristupio⁵.

11

5 Kao brodom u luku.

είσαγγεῖλαι ὅστις τε εἶη καὶ δι' ὃ τι καταγεσθαι βούλοιτο, συνεσκευασμένος τε παρεῖναι ἔφη πάντα τὰ ἐπιτήδεια ὥστε δειπνεῖν τάλλῳτρια, καὶ τὸν παῖδα δὲ ἔφη πάνυ πῆξεσθαι διὰ τε τὸ φέρειν μηδὲν καὶ διὰ τὸ ἀνάριστον εἶναι. ὁ οὖν Καλλίας ἀκούσας ταῦτα εἶπεν 12

“Ἄλλὰ μέντοι, ὦ ἄνδρες, αἰσχρὸν στέγης γε φθονῆσαι εἰσίτω οὖν.”

Καὶ ἅμα ἀπέβλεψεν εἰς τὸν Αὐτόλυκον, δῆλον ὅτι ἐπισκοπῶν τί ἐκείνῳ δόξειε τὸ σκῶμμα εἶναι.

Ὁ δὲ στὰς ἐπὶ τῷ ἀνδρῶνι ἔνθα τὸ δεῖπνον ἦν εἶπεν 13

“Ὅτι μὲν γελωτοποιός εἰμι ἴστε πάντες· ἦκω δὲ προθύμως νομίσας γελοιότερον εἶναι τὸ ἀκκλητὸν ἢ τὸ κεκλημένον ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ δεῖπνον.”

“Κατακλίνου τοίνυν”, ἔφη ὁ Καλλίας, “καὶ γὰρ οἱ παρόντες σπουδῆς μὲν, ὡς ὀραῖς, μεστοί, γέλωτος δὲ ἴσως ἐνδεέστεροι.”

Δειπνούντων δὲ αὐτῶν ὁ Φίλιππος γελοῖόν τι εὐθὺς 14 ἐπεχείρει λέγειν, ἵνα δὴ ἐπιτελοίῃ ὧν περ ἔνεκα ἐκαλεῖτο ἐκάστοτε ἐπὶ τὰ δεῖπνα. ὡς δ' οὐκ ἐκίνησε γέλωτα, τότε μὲν ἀχθεσθεῖς φανερὸς ἐγένετο. αὐθις δ' ὀλίγον ὕστερον ἄλλο τι γελοῖον ἐβούλετο λέγειν. ὡς δὲ οὐδὲ τότε ἐγέλασαν ἐπ' αὐτῷ, ἐν τῷ μεταξύ παυσάμενος τοῦ δεῖπνου συγκαλυψάμενος κατέκειτο. καὶ ὁ Καλλίας 15

“Τί τοῦτ’”, ἔφη, “ὦ Φίλιππε; ἀλλ' ἢ ὀδύνη σε εἴληφε;”

Καὶ ὁ ἀναστενάξας εἶπε

“Ναὶ μὰ Δί’”, ἔφη, “ὦ Καλλία, μεγάλη γε· ἐπεὶ γὰρ γέλως ἐξ ἀνθρώπων ἀπόλωλεν, ἔρρει τὰ ἐμὰ πράγματα. πρόσθεν μὲν γὰρ τούτου ἔνεκα ἐκαλούμην ἐπὶ τὰ δεῖπνα, ἵνα εὐφραίνοντο οἱ συνόντες δι' ἐμὲ γελῶντες· νῦν δὲ τίνοσ ἔνεκα καλεῖ μέ τις; οὔτε γὰρ ἐγωγε σπουδάσαι ἀνδραγαθίαν μᾶλλον ἢ περ ἀθάνατος γενέσθαι, οὔτε μὴν ὡς ἀντικληθησόμενος καλεῖ μέ τις, ἐπεὶ πάντες ἴσασιν ὅτι ἀρχὴν οὐδὲ νομίζεται εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν δεῖπνον προσφέρεσθαι.”

Reče da je došao opremljen svime što treba za tuđi ručak, a da je i njegova roba teško breme pritislo jer ne nosi ništa i nije ručao. Kalija, čuvši ovo, reče: 12

– Ta, ljudi, sramota je ne dati mu pod krov! Neka uđe!

I odmah pogleda na Autolika, očito da vidi kakvom se njemu učinila ova dosjetka.

A Filip stane na ulazu muške sobe gdje bijaše objed i 13 reče:

– Da sam lakrdijaš znate svi, a došao sam rado jer sam pomislio da je šaljivije na objed doći nepozvan nego pozvan.

– Hajde, legni na ležaljku! – reče Kalija – Naime, ovi su ovdje, kako vidiš, siti ozbiljnosti i možda im je potreban smijeh.

Dok su oni još objedovali, stane Filip odmah nešto 14 smiješno govoriti da bi se odužio za ono što su ga kadgod pozivali na objede. Kad ih nije nagnao na smijeh, očito se ozlovolji. Malo kasnije opet nakani govoriti nešto smiješno, a kad mu se ni tada nisu nasmijali, usred objeda pre-stane jesti i umotavši se ostane ležati. I Kalija reče: 15

– Što je to, Filipe? Zar te je zaboljelo?

I on teško uzdahnuvši reče:

– Jest, Zeusa mi, Kalijo, veoma, jer kad je smijeha među ljudima nestalo, odoše moji poslovi po zlu! Prije me, naime, radi toga pozivahu na objede da društvo razveseljavam smijehom, a sada čemu će me tko i zvati? Naime, niti bih ja mogao postati ozbiljan baš kao ni besmrtni, niti će me tko zvati misleći da ću i ja njega pozvati, jer svi znaju da se ni ne pomišlja na to da bi se objed nosio u moju kuću.

Καὶ ἅμα λέγων ταῦτα ἀπεμύττειτό τε καὶ τῇ φωνῇ σαφῶς κλαίειν ἐφαίνεται. πάντες μὲν οὖν παρεμυθοῦντό 16
τε αὐτὸν ὡς αὐθις γελασόμενοι καὶ δειπνεῖν ἐκέλευον,
Κριτόβουλος δὲ καὶ ἐξεκάγχασεν ἐπὶ τῷ οἰκτισμῷ αὐτοῦ.
ὁ δ' ὡς ἦσθετο τοῦ γέλωτος, ἀνεκαλύσατό τε καὶ τῇ ψυχῇ
παρακελευσάμενος θαρρεῖν, ὅτι ἔσονται συμβολαί, πάλιν
ἐδείπνει.

Ὡς δ' ἀφηρέθησαν αἱ τράπεζαι καὶ ἔσπεισάν τε καὶ 2
ἐπαιάνισαν, ἔρχεται αὐτοῖς ἐπὶ κῶμον Συρακόσιός τις
ἄνθρωπος, ἔχων τε αὐλητρίδα ἀγαθὴν καὶ ὄρχηστρίδα τῶν
τὰ θαύματα δυναμένων ποιεῖν, καὶ παῖδα πάνυ γε ὠραῖον
καὶ πάνυ καλῶς κιθαρίζοντα καὶ ὄρχοῦμενον. ταῦτα δὲ
καὶ ἐπίδεικνὺς ὡς ἐν θαύματι ἀργύριον ἐλάμβανεν. ἐπεὶ 2
δὲ αὐτοῖς ἡ αὐλητρίς μὲν ἠῶλησεν, ὁ δὲ παῖς ἐκιθάρισε,
καὶ ἐδόκουν μάλα ἀμφοτέροι ἱκανῶς εὐφραίνειν, εἶπεν ὁ
Σωκράτης:

“Νῆ Δί, ὦ Καλλία, τελέως ἡμᾶς ἐστιᾶς. οὐ γὰρ μόνον
δεῖπνον ἀμεμπτον παρέθηκας, ἀλλὰ καὶ θεάματα καὶ
ἀκροάματα ἥδιστα παρέχεις.”

Καὶ ὃς ἔφη

“Τί οὖν εἰ καὶ μύρον τις ἡμῖν ἐνέγκαι, ἵνα καὶ εὐωδία
ἐστιώμεθα;”

“Μηδαμῶς”, ἔφη ὁ Σωκράτης, “ὥσπερ γάρ τοι ἐσθῆς
ἄλλη μὲν γυναικί, ἄλλη δὲ ἀνδρὶ καλή, οὕτω καὶ ὁσμῇ
ἄλλη μὲν ἀνδρὶ, ἄλλη δὲ γυναικὶ πρέπει. καὶ γὰρ ἀνδρὸς
μὲν δῆπου ἐνεκα ἀνῆρ οὐδεὶς μύρω χρίεται. αἱ μέντοι γυ-
ναῖκες ἄλλως τε καὶ ἂν νύμφαι τύχωσιν οὔσαι, ὥσπερ ἡ
Νικηράτου τοῦδε καὶ ἡ Κριτοβούλου, μύρου μὲν τί καὶ
προσδέονται; αὐταὶ γὰρ τούτου ὄζουσιν· ἐλαίου δὲ τοῦ ἐν 4
γυμνασίοις ὁσμῇ καὶ παροῦσα ἡδίων ἢ μύρου γυναιξὶ καὶ
ἀποῦσα ποθεινότερα. καὶ γὰρ δὴ μύρω μὲν ὁ ἀλειψάμε-
νος καὶ δοῦλος καὶ ἐλεύθερος εὐθὺς ἅπας ὁμοιον ὄζει· αἱ
δ' ἀπὸ τῶν ἐλευθερίων μόχθων ὁσμαὶ ἐπιτηδευμάτων τε

I dok je ovo govorio, brisao je nos i jasno se čulo kako govori plačnim glasom. Nato ga svi stanu tješiti da će se opet smijati i nagovarahu ga neka objeduje. Kritobul prane u smijeh na njegovo cviljenje, a on, kad začu smijeh, razmota se i, progovorivši svojoj duši neka se ohrabri jer će biti gozbe, nastavi objedovati. 16

Kad su se odnijeli stolovi i kad su izlili žrtve i otpjevali pean⁶, dođe u njihovo veselo društvo neki Sirakužanin s dobrom frulačicom i plesačicom, od onih koje znaju izvoditi čuda, i s veoma lijepim dječakom koji je prekrasno udarao u kitaru i plesao prikazujući to kao na priredbama za novce. Kad im je frulačica zaszvirala na fruli, a dječak na kitari, i kad se činilo da ih ono dvoje veoma ugodno zabavlja, reče Sokrat: 2

– Zeusa mi, Kalijo, baš nas potpuno častiš! Nisi nas ponudio samo objedom kojem nema prigovora, već nam i očima i ušima najljepše ugađaš.

A on reče: 3

– Pa zašto nam netko ne bi donio i miomirisa da se i ugodnim mirisom častimo?

– Nipošto – reče Sokrat – jer kao što je jedno odijelo lijepo na ženi, a drugo na muškarcu, tako i jedan miomiris priliči muškarcu, a drugi ženi. Ta radi muškarca se valjda nijedan muškarac ne maže miomirisom. Ženama pak, naročito dok su još mlade djevojke kao što su, evo, Nikeratova i Kritobulova, treba nešto miomirisa. Ta i same njime odišu. Ali miris ulja u vježbalištima, kad je prisutan, ženama je i miliji od miomirisa, a kad ga nema, traženiji je. Naime, namazavši se miomirisom i rob i slobodan jednako mirišu, ali mirisi od plemenitih napora trebaju 4

6 Svečana pjesma u slavu boga, osobito Apolona.

πρῶτον χρηστῶν καὶ χρόνου πολλοῦ δέονται, εἰ μέλλουσιν ἠδεῖαί τε καὶ ἐλευθέριοι ἔσεσθαι.”

Καὶ ὁ Λύκων εἶπεν·

5

“Οὐκοῦν νέοις μὲν ἂν εἶη ταῦτα· ἡμᾶς δὲ τοὺς μηκέτι γυμναζομένους τίνας ὄζειν δεήσει;”

“Καλοκάγαθίας νῆ Δί”, ἔφη ὁ Σωκράτης.

“Καὶ πόθεν ἂν τις τοῦτο τὸ χρεῖμα λάβοι;”

“Οὐ μὰ Δί”, ἔφη, “οὐ παρὰ τῶν μυροπωλῶν.”

“Ἄλλὰ πόθεν δῆ;”

“Ὁ μὲν Θεόγνις ἔφη

*Ἐσθλῶν μὲν γὰρ ἀπ’ ἐσθλὰ διδάξεται· ἦν δὲ κακοῖσι
συμμίσηγης, ἀπολεῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.”*

Καὶ ὁ Λύκων εἶπεν·

“Ἀκούεις ταῦτα, ὦ υἱέ;”

“Ναὶ μὰ Δί”, ἔφη ὁ Σωκράτης, “καὶ χρῆταί γε. ἐπεὶ γοῦν νικηφόρος ἐβούλετο τοῦ παγκρατίου γενέσθαι, σὺν σοὶ σκεψάμενος ... αὖ, ὃς ἂν δοκῆ αὐτῷ ἱκανώτατος εἶναι εἰς <τὸ> ταῦτα ἐπιτηδεῦσαι, τούτῳ συνέσται.”

Ἐνταῦθα δὴ πολλοὶ ἐφθέγγαντο· καὶ ὁ μὲν τις αὐτῶν 6
εἶπε·

“Ποῦ οὖν εὐρήσει τούτου διδάσκαλον;” ὁ δὲ τις ὡς οὐδὲ διδακτὸν τοῦτο εἶη, ἕτερος δὲ τις ὡς εἶπερ τι καὶ ἄλλο καὶ τοῦτο μαθητόν.

Ὁ δὲ Σωκράτης ἔφη·

7

“Τοῦτο μὲν ἐπειδὴ ἀμφίλογόν ἐστιν, εἰς αὐθις ἀποθώμεθα· νυνὶ δὲ τὰ προκείμενα ἀποτελῶμεν. ὁρῶ γὰρ ἔγωγε τήνδε τὴν ὄρχηστρίδα ἐφρονηκυῖαν καὶ τροχοῦς τινα αὐτῇ προσφέροντα.”

Ἐκ τούτου δὴ ἠῦλει μὲν αὐτῇ ἡ ἑτέρα, παρεστηκὸς 8
δὲ τις τῇ ὄρχηστρίδι ἀνεδίδου τοὺς τροχοὺς μέχρι δώδεκα. ἡ δὲ λαμβάνουσα ἅμα τε ὠρχεῖτο καὶ ἀνερρίπτει δονουμένους συντεκμαιρομένη ὅσον ἔδει ῥιπτεῖν ὕψος ὡς ἐν ῥυθμῷ δέχεσθαι αὐτούς.

ponajprije čestitog djelovanja i mnogo vremena ako hoće biti ugodni i plemeniti.

A Likon reče: 5

– To bi, dakle, bilo za mladiće; ali čime će trebati da mirišemo mi koji se više ne vježbamo?

– Ljepotom i dobrotom, Zeusa mi! – reče Sokrat.

– A gdje bi se ta pomast dobila?

– Ne, Zeusa mi, kod prodavača miomirisa!

– Pa gdje onda?

– Teognid je rekao:

Dobro ćeš samo od dobrih naučiti; ako se s lošim družiš, ode ti um koji si imao već.

I Likon reče:

– Čuješ li ovo, sinko?

– Čuje – reče Sokrat – i postupa prema tome; odlučio je, naime, biti pobjednik u pankratiju razmatrajući s tobom ...⁷ i opet će se družiti s onim koji mu se bude činio najprikladnijim da ga u ovo uputi.

Tada ih se mnogo oglasi i jedan od njih reče: 6

– Ta gdje će naći učitelja za to? – drugi da se to ni ne može naučiti, treći da se to može naučiti kao i bilo što drugo.

A Sokrat reče: 7

– Budući da je prijeporno, ostavimo to za kasnije; a sada dovršimo ono što je pred nama jer vidim da se plesačica postavila i da joj netko donosi obruče!

Nakon toga svirala joj je druga, a netko pristupi k plesačici i stane joj dodavati do dvanaest obruča. Ona ih je primala i u isto vrijeme plesala i bacala ih u vis da se vrte odmjeravajući ujedno kako ih visoko treba bacati da ih može hvatati po ritmu. 8

7 Ovdje je lakuna u tekstu.

Καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν·

9

“Ἐν πολλοῖς μὲν, ὧ ἄνδρες, καὶ ἄλλοις δῆλον καὶ ἐν οἷς δ’ ἡ παῖς ποιεῖ ὅτι ἡ γυναικεία φύσις οὐδὲν χείρων τῆς τοῦ ἀνδρὸς οὔσα τυγχάνει, γνώμης δὲ καὶ ἰσχύος δεῖται. ὥστε εἴ τις ὑμῶν γυναῖκα ἔχει, θαρρῶν διδασκέτω ὅ τι βούλοισι’ ἂν αὐτῇ ἐπισταμένη χρῆσθαι.”

Καὶ ὁ Ἀντισθένης·

10

“Πῶς οὖν”, ἔφη, “ὧ Σώκρατες, οὕτω γινώσκων οὐ καὶ σὺ παιδεύεις Ξανθίππην, ἀλλὰ χρῆ ἡ γυναικί τῶν οὐσῶν, οἷμαι δὲ καὶ τῶν γεγεννημένων καὶ τῶν ἐσομένων χαλεπωτάτη;”

“Ὅτι”, ἔφη, “ὄρῳ καὶ τοὺς ἵππικοὺς βουλομένους γενέσθαι οὐ τοὺς εὐπειθεστάτους ἀλλὰ τοὺς θυμοειδεῖς ἵππους κτωμένους. νομίζουσι γάρ, ἂν τοὺς τοιούτους δύνωνται κατέχειν, ῥαδίως τοῖς γε ἄλλοις ἵπποις χρῆσθαι. κἀγὼ δὴ βουλόμενος ἀνθρώποις χρῆσθαι καὶ ὁμιλεῖν ταύτην κέκτημαι, εὖ εἰδὼς ὅτι εἰ ταύτην ὑπόισω, ῥαδίως τοῖς γε ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις συνέσομαι.”

Καὶ οὗτος μὲν δὴ ὁ λόγος οὐκ ἄπο τοῦ σκοποῦ ἔδοξεν εἰρησθαι.

Μετὰ δὲ τοῦτο κύκλος εἰσηνέχθη περίμεστος ξιφῶν ἠορῶν. εἰς οὖν ταῦτα ἡ ὄρχηστρίς ἐκυβίστα τε καὶ ἐξεκυβίστα ὑπὲρ αὐτῶν. ὥστε οἱ μὲν θεώμενοι ἐφοβοῦντο μὴ τι πάθη, ἡ δὲ θαρρούντως τε καὶ ἀσφαλῶς ταῦτα διεπράττετο.

Καὶ ὁ Σωκράτης καλέσας τὸν Ἀντισθένην εἶπεν·

12

“Οὔτοι τοὺς γε θεωμένους τάδε ἀντιλέξειν ἔτι οἶομαι, ὡς οὐχὶ καὶ ἡ ἀνδρεία διδακτόν, ὅποτε αὐτὴ καίπερ γυνῆ οὔσα οὕτω τολμηρῶς εἰς τὰ ξίφη ἵεται.”

Καὶ ὁ Ἀντισθένης εἶπεν·

13

“Ἄρ’ οὖν καὶ τῷδε τῷ Συρακοσίῳ κράτιστον ἐπιδείξαντι τῇ πόλει τὴν ὄρχηστρίδα εἰπεῖν, ἐὰν διδώσιν αὐτῷ Ἀθηναῖοι χρήματα, ποιήσιν πάντας Ἀθηναίους τολμᾶν ὁμόσε ταῖς λόγχαῖς ἵεναι;”

- I Sokrat reče: 9
- Po mnogočemu, ljudi, pa i po ovome što radi ova djevojka, jasno je da ženska narav nije ništa gora od muške, ali joj nedostaje razbora i snage, pa ako netko od vas ima ženu, neka je slobodno uči za ono za što bi je rado koristio kao znalca!
- I Antisten reče: 10
- Kako, Sokrate, kad tako sudiš, i ti ne učiš Ksantipu, nego živiš s najgorom ženom od onih što ih ima, a mislim i od onih što ih je bilo i što će ih biti!
- Jer vidim – odgovori – da oni koji hoće biti krotitelji konja ne uzimaju najposlušnije konje nego žestoke, jer misle da će im, ako takve budu mogli držati na uzdi, i s drugima biti lako. I ja sam, hoteći s ljudima općiti i družiti se, nju uzeo znajući dobro da ću, ako nju podnesem, sa svim drugim ljudima lako živjeti.
- I čini se da ovo nije rečeno bez neke namjere.
- Zatim je unesena okrugla ploča naokolo načičkana 11
- uspravnim mačevima preko kojih se na nju i s nje prekobicavala plesačica. Gledatelji su se bojali da joj što ne bude, ali je ona to radila slobodno i pouzdano.
- I Sokrat pozva Antistena i reče: 12
- Mislim, zaista, da oni koji ovo gledaju neće više poricati da se i hrabrost može naučiti kad se ova, iako je žena, ovako smjelo baca među mačeve.
- A Antisten reče: 13
- Zar ne bi ovome Sirakužaninu bilo najbolje da javno pokaže ovu plesačicu i da kaže da će sve Atenjane, ako mu plate, naučiti da smjelo nasrću i na koplja?

Καὶ ὁ Φίλιππος· “Νὴ Δί’”, ἔφη, “καὶ μὴν ἔγωγε ἠδέως 14
ἀν θεώμην Πείσανδρον τὸν δημηγόρον μανθάνοντα κυ-
βιστᾶν εἰς τὰς μαχαίρας, ὃς νῦν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι
λόγχοις ἀντιβλέπειν οὐδὲ συστρατεύεσθαι ἐθέλει.”

Ἐκ τούτου ὁ παῖς ὠρχήσατο. καὶ ὁ Σωκράτης εἶπεν 15
“Εἶδεν”, ἔφη, “ὡς καλὸς <ὁ> παῖς ὢν ὁμοῦς σὺν τοῖς
σχήμασιν ἔτι καλλίων φαίνεται ἢ ὅταν ἡσυχίαν ἔχη;”

Καὶ ὁ Χαρμίδης εἶπεν·

“Ἐπαινοῦντι ἔοικας τὸν ὀρχηστοδιδάσκαλον.” 16

“Ναὶ μὰ τὸν Δί’”, ἔφη ὁ Σωκράτης, “καὶ γὰρ ἄλλο
τι προσενενόησα, ὅτι οὐδὲν ἀργὸν τοῦ σώματος ἐν
τῇ ὀρχήσει ἦν, ἀλλ’ ἅμα καὶ τράχηλος καὶ σκέλη καὶ
χεῖρες ἐγυμνάζοντο, ὥσπερ χρὴ ὀρχεῖσθαι τὸν μέλλοντα
εὐφορώτερον τὸ σῶμα ἔξειν. καὶ ἐγὼ μὲν”, ἔφη, “πάνυ ἀν
ἠδέως, ὃ Συρακόσιε, μάθοιμι τὰ σχήματα παρὰ σοῦ.”

Καὶ ὃς 17

“Τί οὖν χρῆση αὐτοῖς;” ἔφη.

“Ὀρχήσομαι νῆ Δία.”

Ἐνταῦθα δὴ ἐγέλασαν ἅπαντες. καὶ ὁ Σωκράτης μάλα
ἐσπουδακότη τῷ προσώπῳ

“Γελάτε”, ἔφη, “ἐπ’ ἐμοί; πότερον ἐπὶ τούτῳ εἰ βούλο-
μαι γυμναζόμενος μᾶλλον ὑγιαίνειν ἢ εἰ ἥδιον ἐσθί-
ειν καὶ καθεύδειν ἢ εἰ τοιούτων γυμνασίων ἐπιθυμῶ, μὴ
ὥσπερ οἱ δολιχοδρόμοι τὰ σκέλη μὲν παχύνονται, τοὺς
ὤμους δὲ λεπτύνονται, μὴδ’ ὥσπερ οἱ πύκται τοὺς μὲν
ὤμους παχύνονται, τὰ δὲ σκέλη λεπτύνονται, ἀλλὰ παντὶ
διαπονῶν τῷ σώματι πᾶν ἰσόρροπον ποιεῖν; ἢ ἐπ’ ἐκείνῳ 18
γελάτε, ὅτι οὐ δεήσει με συγγυμναστὴν ζητεῖν, οὐδ’ ἐν
ὄχλῳ πρεσβύτην ὄντα ἀποδύεσθαι, ἀλλ’ ἀρκέσει μοι οἶκος
ἐπτάκλινος, ὥσπερ καὶ νῦν τῷδε τῷ παιδί ἤρκεσε τότε τὸ
οἶκημα ἐνιδρῶσαι, καὶ χειμῶνος μὲν ἐν στέγῃ γυμνάσο-
μαι, ὅταν δὲ ἄγαν καῦμα ἦ, ἐν σκιᾷ; ἢ τότε γελάτε, εἰ μεί- 19
ζω τοῦ καιροῦ τὴν γαστέρα ἔχων μετριωτέραν βούλομαι

– Zeusa mi – reče Filip – i ja bih rado gledao narodnog 14
govornika Pisandra kako se uči prekobicavati među
mačeve, njega koji sada ne želi ići ni u rat jer ne može
gledati u naperena koplja!

Nakon toga je mladić plesao, a Sokrat reče: 15

– Jeste li primijetili kako se mladić koji je lijep ipak
čini još ljepši kad se kreće, nego kad miruje?

I Harmid reče:

– Ta baš kao da hvališ tog učitelja plesa. 16

– Da, Zeusa mi – reče Sokrat – jer i drugo nešto opa-
zih: da nijedan dio tijela nije pri plesanju bio nepokretan,
već da su se zajedno gibali i vrat, i noge, i ruke, kao što
treba plesati onaj koji hoće da mu tijelo bude okretnije! I
ja bih vrlo rado, Sirakužanine, naučio kretanje od tebe!

I ovaj reče: 17

– A što ćeš s njima?

– Plesat ću, Zeusa mi!

Tada se svi nasmijaše, a Sokrat veoma ozbiljna lica
reče:

– Smijete mi se? Da li zbog toga što vježbajući se hoću
biti boljšega zdravlja ili slađe jesti i spavati, ili što želim
takvo vježbanje da naporom cijeloga tijela sve jednako
dotjeram, a ne da mi kao dugoprugašima noge ojačaju,
a pleća se stanje, ili da mi kao šakačima pleća ojačaju, a
noge se stanje? Ili se smijete tomu što neću trebati tražiti 18
tko će se sa mnom vježbati niti se ovako star svlačiti pred
mnoštvom, već će mi dostajati prostorija od sedam ležaje-
va, kao što je sada ovome mladiću bila dovoljna ova soba
da se oznoji, i što ću se zimi vježbati u kući, a kad bude
prevelika žega, u hladu? Ili se smijete tomu što imam veći 19
trbuh nego što priliči, pa ga hoću svesti na pravu mjeru?